INSTALAŢIILE TEHNICE POPULARE : INTEGRAREA SAU DEZINTEGRAREA LOR ÎN VIAŢA SATULUI ROMÂNESC CONTEMPORAN

(Com. Ponoare, jud. Mehedinţi)

GH. BODOR

I. AŞEZAREA GEOGRAFICĂ

Comuna Ponoarele este aşezată în partea de nord a judeţului, în podişul carstic mehedinţean, la 60 km. de Drobeta-Turnu Severin şi la 5 km de Baia de Aramă — oraşul cel mai apropiat. Ocupînd o suprafaţă de 44 km p., cele 14 sate[1] componente ale comunei sînt pulverizate pe dealuri, văi şi ponoare, oferind vizitatorului o imagine tipică a aşezărilor mehedinţene din zona Cloşanilor.

Populaţia comunei număra la 1 iulie 1970, 2 749 locuitori.

Ocupaţia principală a locuitorilor o constituie creşterea vitelor şi agricultura, comuna dispunînd de o suprafaţă agricolă de 1 831 ha. din care 1 170 ha păşuni şi fineţe naturale (64 % 515 ha teren arabil, 146 ha livezi şi vii precum şi 1 930 ha fond forestier.

Agricultura nu este cooperativizată „În economia comunei, industria (sic) este reprezentată prin *3 rîşniţe de apă*“ (s.n.G.B.)[2]

---

[1] Satele care formează comuna Ponoarele sînt următoarele :
— *Ponoarele*, reşedinţa comunei
— *Bîrîiacu*
— *Brînzeni*
— *Buicani*
— *Ceptureni*
— *Cracu Muntelui*
— *Delureni*
— *Gărdăneasa*
— *Gheorgheşti*
— *Ludu*
— *Proiteşti*
— *Răiculeşti*
— *Şipotu*
— *Valea Ursului*

[2] *Localităţile judeţului Mehedinţi*, editată de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Mehedinţi, f.a. p. 212. (datele cuprinse în volum se opresc la anul 1971, deci lucrarea a fost tipărită după acest an).

II. DIN ISTORICUL AŞEZĂRII

Ponoarele, satul care a devenit reşedinţa comunei este atestat documentar încă din anul 1720[3]. Numele lui descrie forma sau aspectul exterior al locului, însemnînd „coastă prăpăstioasă formată prin prăbuşirea, ruperea sau alunecarea unor straturi". bg. sb. *ponor*[4].

Numărul satelor care formează această comună, precum şi numărul locuitorilor ei variază în timp. Astfel, după statistica din 1859, care a stat la baza cunoscutei lucrări a lui Ion Ionescu de la Brad, *Agricultura română din judeţul Mehedinţi*, Ponoarele erau compuse din 8 sate[5]. În anul 1894 erau 12 sate[6], în 1912 14[7], iar în 1947 iarăşi 8 sate[8]. Credem însă că în toate aceste statistici este vorba de aceleaşi sate care compun şi astăzi comuna numai că nu întotdeauna ele au fost luate în evidenţă datorită micimii lor. De altfel, în 1912 o parte dintre aceste sate mai mici erau recenzate la „cătune" [9], iar în anul 1947 la „mahalale" [10].

Populaţia a oscilat în acest timp în felul următor :

Anul 1894	1 500 locuitori[11]
Anul 1912	2 252 locuitori[12]
Anul 1947	1 384 locuitori[13]
Anul 1970	2 749 locuitori[14]

Pentru a ne edifica mai bine asupra drumului parcurs de comuna Ponoarele pe distanţa unui secol şi mai bine, cu deosebire după eliberare, ne îngăduim să facem apel la două documente : unul din anul 1868, iar altul din anul 1970.

Iată ce scria, în anul 1868, Ion Ionescu de la Brad, referindu-se la această comună rurală :

„Pămîntul cultivabil este pre dealuri, văi, coaste şi ponoare, şi dupre doi sau trei ani nu mai este bun de nimica, căci surfacia arabilă este prea subţire şi subsolul ei este de stîncă pre care ploile în curînd o scot afară. Cu toate că pămînturile sunt aşa de rele, slabe de tot şi apoi şi sărace, moşnenii, cari şi aici ca în toate satele din munţi sunt cu mult mai numeroşi decît pămînturile ce le au spre a se hrăni, nu se ocupă decît cu agricultura, *dorind deschiderea minelor pentru ca să aibă unde munci mai cu spor decît cu plugăria* ((s.n.G.B.).

„Plugăria este ingrată de tot, chiar şi pentru cel ce are vite mai gloată, necum pentru cel ce nu are decît numai cîteva capete.

„Se cultivă numai porumb, care abia dă 300 de oca la pogon, cînd se face bine. Grîul este prea puţin şi acesta numai de primăvară şi nu dă mai mult de 200 oca la pogon". Iar în continuare, referindu-se la slaba productivitate a păşunilor şi fînaţelor, marele învăţat scria :

„... şi neavînd fîn mult, nu poţi ţinea vite multe şi neavînd vite nu poţi avea bălegar ; şi neavînd bălegar nu poţi face pîine (cereale), căci pre aici nimic nu se face fără îngrăşare. Aşa, îmbunătăţirea principală a locuitorilor din munţi nu este şi nici nu poate fi alta decît aceea de a produce fîn, şi fîn mult ; cu fînul se ţin vitele, cu vitele se produce bălegarul, şi cu bălegarul se sporeşte roadele pămîntului" [15].

Şi-acuma să cităm din monografia *Localităţile judeţului Mehedinţi*, apărută după anul 1971 :

---

[3] *Dicţionarul statistic al României întocmit pe baza rezultatelor definitive ale recensămîntului general al popualţiei din 19 decembrie 1912*, vol. II, Buc., 1915, p. 564—565.

[4] *Dicţionarul limbii române moderne*, Editura Acad. R.S.R., 1958, p. 641, col. I ; Iorgu Iordan, *Nume de locuri în Republica populară română*, Editura Acad. R.P.R., vol. I, p. 24.

[5] Ion Ionescu de la Brad, *Agricultura română din judeţul Mehedinţi*, Bucureşti, 1868, p. 110.

[6] N. D. Spineanu, *Dicţionar geografic al judeţului Mehedinţi*, Bucureşti, 1994. p. 234.

[7] *Dicţionarul statistic al Romîniei întocmit...*, vol. II, Bucureşti, 1915, p. 565.

[8] C. Pajură, *Dicţionar geografic, istoric şi topografic al judeţului Mehedinţi*, Tr. Severin 1947, p. 127.

[9] *Dicţionarul statistic al României, întocmit...*, vol. II, Buc., 1915, p. 565.

[10] C. Pajură, *op. cit.*, p. 127.

[11] N. D. Spineanu, *op. cit.*, p. 234.

[12] *Dicţionarul statistic al României, întocmit,...* vol. II, Bucureşti 1915, p. 564—565.

[13] C. Pajură, *op. cit.*, p. 127.

[14] *Localităţile judeţului Mehedinţi*, p. 212.

[15] Ion Ionescu, *op. cit.*, p. 402—404.

„Păşunile şi fineţele naturale, care deţin circa 64% sin suprafaţa agricolă a comunei, constituie baza dezvoltării zootehniei. La începutul anului 1971, efectivul de animale era de 1 071 bovine, 561 porcine, 4 434 ovine, peste 5 370 păsări şi 230 familii de albine.

„Reţeaua comercială a cooperaţiei de consum este formată din 5 magazine mixte.

„Serviciile prestate populaţiei se asigură de 3 unităţi cooperatiste : o croitorie, o cojocărie şi un atelier de tîmplărie.

„În anul 1970 în unităţile din comună lucrau circa 116 salariaţi, 15 meşteşugari necooperativizaţi (2 croitori, un cizmar, 2 cojocari, 5 dulgheri, 3 tîmplari, 2 fierari).

„Pentru instruirea copiilor de vîrstă şcolară şi preşcolară, pe raza comunei funcţionează 10 şcoli generale în care în anul şcolar 1970/1971 erau cuprinşi 501 elevi, activitatea de învăţămînt fiind asigurată de 28 cadre didactice.

„În comună îşi desfăşoară activitatea 5 cămine culturale, o bibliotecă publică şi un cinematograf cu bandă îngustă.

„În anul 1970 existau 80 abonamente la radio (în anul 1974, existau deja şi un număr de televizoare ca urmare a amplasării în zonă a unui releu de televiziune n.n.G.B.).

„Pentru ocrotirea sănătăţii populaţiei există o circumscripţie medico-sanitară, deservită de un medic şi 6 cadre cu pregătire medie şi elementară.

„La sfîrşitul anului 1970, comuna era electrificată“ [16]

La acestea mai adăugăm noi că, în anul 1974, trei dintre satele comunei, Bulcani, Gheorgheşti şi Proiteşti aveau aducţiune de apă, prin cădere liberă, de la unele izvoare aflate la altitudine mai mare decît satele respective[16].

Pentru a ne da mai bine seama cu ce viteză s-a înscris astăzi comuna Ponoarele pe traiectoria civilizaţiei şi culturii, vom arăta, după acelaşi Ion Ionescu de la Brad, că în anul 1867, în toată plasa Cloşani, de care aparţineau Ponoarele, existau de abia 18 şcoli cu 491 elevi, iar în întregul judeţ Mehedinţi doar 107. (Este vorba de şcoli în mediul rural n.n.G.B.). Raportul copiilor ce mergeau la şcoală în 1867, faţă de numărul familiilor din judeţ era de un copil pentru fiecare sută de familii de săteni[17].

III. MORILE DE APĂ. GENERALITĂŢI

Morile de tot felul, dar mai ales cele de apă au jucat un rol important în economia judeţului Mehedinţi. După statistica din anul 1859, folosită de Ion Ionescu de la Brad, existau în judeţ 677 mori „din cari 655 pe ape mai toate mici, 10 de vînt şi 14 cu cai, care aduceau visteriei judeţene un venit anual de 7 467 galbeni. Aceasta înseamnă că morile se situau din acest punct de vedere pe locul 3, după ţarine (158 398 galbeni) şi vii (10 308), cu mult înaintea veniturilor după crîşme (5 840 galbeni) şi păduri (2 275 galbeni)“ [18].

Cu toate acestea, savantul era nemulţumit în special de faptul că erau prea puţine mori de vînt, a cărui putere ieftină nu era folosită. „Vîntul este puterea cea mai ieftină din toate“. ...şi cu toate acestea vîntul bate în judeţul Mehedinţi *fără ca să fie mori pe care să le poarte* (s.n. G.B.). Muncitorii (ţăranii) mai bine rişnesc ei singuri decît să puie vîntul ca să le macine“ [19]

Sursele de informaţii de mai tîrziu, nu mai oferă date exacte despre mori. Astfel, N.D . Spineanu, în al său *Dicţionar geografic al judeţului Mehedinţi* (Buc. 1891) se mulţumeşte doar să afirme existenţa în judeţ a ...“ mai multe mori de măcinat, aşezate pe ape ...“ [20]. La fel procedează şi C. Pajură autorul altui *Dicţionar geografic, istoric şi topografic al judeţului Mehedinţi* (Tr. Severin, 1947).

„Industria, afirmă C. Pajură, e concentrată în T. Severin ... *Morăritul ocupă un loc de frunte* (s.n.G.B.) avem 33 mori sistematice cu valţ... şi un număr infinit de mori ţărăneşti, începînd cu cele ce utilizează motoare şi sfîrşind cu morile mai mari de pe Motru şi mai ales cu minusculele mori de la munte (Izverna, Orzeşti etc.)“ [21].

---

16 *Monografia judeţului Mehedinţi*, p. 212–214.
17 Ion Ionescu, *op. cit.*, p. 258.
18 *Ibidem*, p. 142.
19 *Ibidem*, p. 307.
20 N. D. Spineanu, *op. cit.*, p. 186, col. I.
21 C. Pajură, *op. cit.*, p. 101, col. II.

În ceea ce priveşte comuna Ponoarele, informaţiile privitoare la acest domeniu sînt cu totul vagi şi incomplete. Astfel, după datele pe care le deţinem pînă în prezent, pentru prima dată sînt atestate 3 mori la Rălculeşti, în anul 1912[22]. La recensămîntul din 1930, era indicată existenţa unei întreprinderi „comerciale" şi industriale, care trebuie să fi fost tot o moară[23].

Cercetările efectuate la Ponoare, în septembrie 1974, ne-au confirmat existenţa între cele două războaie mondiale şi imediat după cel de-al doilea război a unui număr mult mai mare de mori, deşi ne-am limitat, din motive de timp, doar la cercetarea a două cursuri de apă : Ponori şi Ogaşu Suliţi sau Valea morilor. În prezent funcţionează pe aceste pîraie 3 mori : una pe Ponori şi două pe Valea morilor. Toate morile din această zonă au fost cu roata orizontală, înscriindu-se într-o arie care la noi cuprinea zona de la poalele Carpaţilor, de la Porţile de Fier pînă în Vrancea, Banatul şi sud-vestul Transilvaniei. Tipul acesta de moară este cunoscut de asemenea, în tot sud-estul Europei, în peninsula Iberică şi Scandinavică, în Caucaz şi în centrul Asiei[24].

Dintre cele 3 mori, în funcţiune la Ponoare, una a fost transformată în moară cu roată verticală. Ne vom opri asupra primului tip.

IV. STRUCTURA MORII CU CIUTURĂ

În general, părţile componente ale „rîşniţei", cum este denumită o asemenea moară, din cauza pietrelor foarte mici, sînt asemnănătoare cu cele din bazinul superior ai Bahnei din acelaşi judeţ, publicate de Monica Budiş şi Petre Idu[25] cu deoasebirea că la Ponoare aducţiunea apei se face prin „butoi", terminologia fiind şi ea în unele cazuri diferită. Apa este adusă la moară pe un canal amenajat special, numit *ierugă.* Din ierugă apa trece într-un *jgheab,* confecţionat dintr-o jumătate de trunchi de fag, lung de 3—4 m,. Aceasta are faţă de ierugă o uşoară înclinare, încît apa prinde viteză. Din jgheab apa trece în *butoi,* un trunchi scobit, lung de 4—6 m. Butoiul are o înclinaţie de peste 60%. „Butoiul cu cît este sculat mai în picioare, cu atît apa are presiune mai mare"[26]. Butoiul se sprijină cu buza în jos pe o grindă din lemn de gorun, numită *urs.* Din sau de sub urs pleacă o crăcană, numită, furcă, care susţine *ciutura.*

Ciutura aşezată sub moară, este formată din palete în formă de lingură, numite *scafe* sau *aripi,* butucul în care sînt înfipte scafele, numit şi *bucium* precum şi *fusul.* Acesta din urmă este din lemn, dar la cele două capete se termină cu porţiuni din metal. Partea de jos se numeşte *călcîiul fusului.* Acesta se învîrteşte într-o *broască,* tot din metal, înfiptă în furca de sub ciutură. Partea metalică de sus a fusului se numeşte *stei.* Steiul trece prin piatra fixă, numită *zăcătoare* şi se termină în *pǎrpǎriţǎ,* fixată în piatra de de-asupra — *alergătoare,* cu ajutorul căreia se învîrteşte.

Pietrele morii sînt aşezate pe un postament, numit *patul morii* sau mai frecvent *posadă.* Pietrele sînt înconjurate de un cerc din scoarţă de nuc sau din tablă, numit *ocol.* Tot pe posadă este fixat şi *jugul,* care susţine coşul morii.

Coşul morii, de formă tronconică, se termină cu *postăviţă* şi *guriţă.* Postăviţa este prinsă sus de jugul coşului cu un şurub. Strîngînd şurubul, postăviţă se ridică şi cad boabe mai puţine la piatră, iar desfăcînd şurubul, postăvita coboară permiţînd să cadă o cantitate mai mare de grăunţe. Reglarea aceasta se face în funcţie de debitul apei. *Postăviţa* este legată de *ciocoi,* al cărui capăt se ţîrîie pe piatra alergătoare şi are rolul de a transmite trepidaţii postăviţei înlesnind căderea boabelor în *guriţă* şi apoi la piatra alergătoare.

Făina cade pe un *jgheab* într-o covată, numită *postavă.* De aici făina este pusă cu *lopăţica* în traista celui care a adus la măcinat.

Întrucît debitul de apă pe ambele pîraie este în perioada de vară şi iarnă foarte mic, la partea de jos a butoiului se aplică un fund avînd o deschidere mică (15—20 cm. în diametru),

[22] *Dicţionarul statistic al României, întocmit...* vol. II, Bucureşti, 1915, p. 564—565.

[23] *Indicatorul statistic al satelor şi unităţilor administrative din România cuprinzînd rezultatul recensămîntului general al populaţiei din 29 decembrie 1930,* Buc., 1932, p. 227.

[24] *Valer Butură, Morile cu roata orizontală în sud-vestul Europei* în *Sesiunea de comunicări ştiinţifice a muzeelor de etnografie şi artă populară.* Buc., dec. 1966, volum şapilografiat, Bucureşti, 1972, p. 280—284 ; Cf. aceleaşi autor, *Die Siebenbürgischen Turbiben — mühlen,* în *Ethnographica,* Brno, I, 1959, p. 19—26.

[25] Monica Budiş şi Petre Id., *Mori cu ciutură şi pive din bazinul superior al Bahnei,* în Cibinium, 1967—1968, p. 217—229.

[26] Informator : *Gheorghescu Luca Nicolae,* născut la 5 oct. 1899, 4 cl. primare.

numit *fundoni*. În acest fundoni se aplică apoi niște cornuri din lemn, avind diametre diferite numite *găleți*, cu ajutorul cărora orificiul de evacuare poate fi redus ca dimensiune, prin aceasta crescînd forța jetului de apă[27].

Morile sint construite din bîrne amplasate pe stîlpi de lemn sau pe zid de piatră și sint de dimensiuni foarte mici (1,5 m × 1,5 m cea mai mică, iar cea mai mare 4 m × 4 m). Au acoperișul în patru ape, iar cele mai multe au fost compuse dintr-o singură încăpere, cu intrarea direct de afară. Unele au avut și un cerdac cam de 1 m lățime, dispus pe latura morii unde era ușa, de intrare.

V. FORMA DE PROPRIETATE

Morile cu ciutură din comuna Ponoare au fost proprietate colectivă, bazată pe comunitatea de rudenie „de neam". Ele se și numeau „mori de neamuri". Toate rudele coproprietare aveau aceleași obligații (la reparat, ferecat etc.) dar și aceleași drepturi la măcinat. Fata care se căsătorea și pleca în alt „neam" continua să aibă dreptul de a măcina la moara neamului din care a plecat. De aceea, treptat, treptat, aceste mori au devenit ale satului întreg[28]. Pe apa Ponori au funcționat asemenea mori, proprietate colectivă, numire după numele neamului sau satului respectiv :

— *Băluceni* (2 bucăți) proprietatea celor din Bălucea ;
— *Ponorenilor* — proprietatea satului Ponori ;
— *Răiculeasca* — proprietatea satului Răiculești ;
— *Nebunilor* — proprietatea „neamului numit Nebunu" ;
— *Martineasca* — proprietatea celor din cătunul Mărtinești ;
— *Tihoiasca* — proprietatea cătunului Tihoi ;
— *Crăcucenilor* — proprietatea satului Cracu Muntelui ;
— *Andrieșlenilor* — proprietatea celor din „neamul" lui Andrei.

La toate morile proprietate colectivă nu se percepea uium, ceea ce constituia un avantaj material, dat fiind faptul că în cele mai multe cazuri porumbul era cumpărat de la șes, cel din producție proprie fiind aproape la toate familiile neîndestulător. De altfel, aceste mori nici nu aveau morar. Grăunțele erau aduse și turnate în coș de către cel care avea rîndul la măcinat. Tot el pornea moara, după care pleca la alte trebuie de unde se întorcea cînd aprecia că s-au terminat grăunțele din coș.

Capacitatea de măcinat a unei asemenea mori era de 150—250 kg în 24 de ore, în funcție de debitul apei.

VI. FENOMENUL DE DEZINTEGRARE

Mutațiile generale pe care socialismul le determină în viața satului românesc contemporan, au schimbat profund, cum era și firesc și această așezare din nordul Mehedinților. Existența în comuna Ponoare a 10 școli generale, la care învață un număr mai mari de copii (501) decît învățau în toată plasa Cloșani, de care aparținea Ponoarele, în anul 1866 (491), existența a 5 cămine culturale și a unei biblioteci, la care se adaugă radioul și televizorul, sînt tot atîția factori de educație a căror influență se simte foarte pregnant, nu numai în rîndul generației tinere și medii dar chiar și la generația vîrstnică, îndeobște mai conservatoare, mai puțin sensibilă la nou. Pe acest fundal, în viața Ponoarelor s-au petrecut cîteva fapte obiective, care au dus și duc la eliminarea acestor instalații din viața satului.

1. Cam prin anii 1958—59 s-a creat în comună o întovărășire iar Primăria a reluat morile. Lucru firesc. Conducerea primăriei a numit un responsabil la mori care percepea uium

---

[27] Herbert Hoffman, *Un dispozitiv de ameliorare a admisiei la mori „butoiul"*, în *Cibinium*, 1967—1968, p. 275—280.

[28] Informațiile referitoare nu numai la acest capitol, al proprietății morilor, ci în general despre mori, inclusiv părțile lor componente, ne-au fost furnizate de către *Gheorghescu, Luca Nicolae*, citat și mai sus, *Tudorescu Gh. Nicolae*, 57 ani și *Gheorghescu Ion*, pădurar, 56 ani.

[29] Informator *Tudorescu Gh. Nicolae*.

de la cei care veneau la măcinat, de fapt de la satul întreg care fusese proprietarul acestor mori. Fără îndoială că la început oamenii au înțeles greu acest lucru. La aceasta s-a mai adăugat și o carență administrativă. Responsabilul pus să vegheze asupra morilor „avea grijă de vamă, nu de moară". În această situație morile s-au degradat, iar primăria, neputînd realiza nici un venit, a restituit prin 1966 satului morile. Obștea însă le-a părăsit.

2. Părăsirea morilor a fost înlesnită și de un alt factor : existența în comună a 5 magazine mixte de unde populația se aprovizionează cu pîine, făină de grîu și de porumb, la discreție. În această situație nu se mai cumpără porumb de la „șes", iar cel produs în comună este folosit cu precădere la hrana animalelor (porci și păsări) pentru care numai o mică parte trebuie măcinat.

3. Existînd posibilități de aprovizionare cu făină de porumb prin intermediul cooperației de consum suprafețele însămînțate cu acest produs, care după cum s-a mai arătat, dau o recoltă slabă în această zonă, au scăzut simțitor, locul lor fiind luat de livezi și chiar de vii, care aduc venituri mult mai mari.

4. La rîșnița clasică de mînă i s-a adăugat un angrenaj metalic, de tipul roții verticale de la morile de apă, care i-a sporit foarte mult randamentul. În felul acesta gospodarul își rîșnea acasă pentru el și pentru animale, nemaifiind nevoit să meargă la moară, unde i se percepea „vamă". Nu trebuie să uităm că deobicei nu se rîșneau mai multe grăunțe decît cît erau necesare pentru o mămăligă. Așa că în timp ce gospodina fierbea apa pentru mămăligă, bărbatul sau un alt membru mai voinic din familie măcina grăunțele. (O asemenea rîșniță s-a achiziționat pentru Muzeul „Porților de fier").

5. Electrificarea comunei a dat posibilitatea locuitorilor să-și procure „mori electrice", „moară cu curent" cum sînt numite, fabricate la Timișoara. În comună sînt vreo 40 asemenea mecanisme, care macină cam 60 kg boabe pe oră. Toată instalația costă circa 2 000—2 500 lei.

Toate cele enumerate mai sus au contribuit la părăsirea morilor de pe pîrîul Ponoare. În loc de 9 cîte erau mai înainte, în septembrie 1974 mai măcina doar una, proprietatea unei singure familii, Tudora Andrei[30].

Pe Valea morilor au existat 4 mori, toate proprietatea cîte unei singure familii. Două din ele au fost părăsite, una prin 1959, iar a doua cam prin 1969. În 1974 mai funcționau două :

— moara cu ciutură, proprietatea lui Gheorghiescu Luca Nicolae și

— moara cu roată verticală, cu transmisie, la care se adaugă și un darac, proprietatea familiei Enășescu. Moara a fost mai întîi cu ciutură și a fost construită înainte de primul război mondial. După al doilea război, a fost „modernizată", înlocuindu-se ciutura cu roata verticală cu transmisie. Mai tîrziu i s-a adăugat daracul. Este moara care deservește populația din cîteva sate ale comunei, percepînd uium. Moara cu ciutură a lui Gheorghiescu L. Nicolae nu este autorizată să funcționeze. Ea deservește, în exclusivitate, familia proprietarului.

În ceea ce privește dispariția morilor de pe acest pîrîu, la cauzele enumerate mai sus, privind părăsirea morilor, de pe pîrîul Ponoare, se mai adaugă una specifică. Și anume :

Ogașu Suliți sau Valea morilor izvorăște din locul numit „Fîntîna lui Stanciu", după numele proprietarului acelui loc. Izvorul are un debit foarte mare, fapt ce explică, de altfel, înlocuirea ciuturii la moara Enășescu cu roata verticală cu transmisie care, după cum se știe, nu poate fi pusă în funcțiune decît cu o cantitate mai mare de apă.

În 1972—1973 locuitorii satului Gheorghiești și Buicani au hotărît să-și aducă în gospodării apa de la acest izvor, apă care ajunge în sat prin cădere liberă. Instalația a fost deja realizată, aproape toate gospodăriile avînd apă „la robinet". Pe pîrîu a mai rămas apă puțină, așa că în curînd își vor înceta activitatea și ultimele două mori.

VII. ÎN LOC DE CONCLUZII

Cele relatate pînă aici, cuprind implicit concluzia dezintegrării acestui tip de instalații tehnice populare din viața în curs de modernizare a comunei Ponoarele. Fără îndoială materialul de față nu are pretenția de a fi epuizat argumentele pro și contra acestei concluzii. O adîncire a problemei ar putea, desigur, să aducă noi argumente în sprijinul acestui proces pe care îl credem ireversibil.

[30] În timpul cercetării noastre, moara nu funcționa din lipsă de apă, iar proprietarul ei nu a vrut să ne dea nici un fel de relații, evitîndu-ne.

LES INSTALLATIONS TECHNIQUES POPULAIRES : L'INTEGRATION OU LEURS DESINTEGRATION DANS LA VIE DU VILLAGE ROUMAIN CONTEMPORAIN

(La commune Ponoare, département Mehedinţi)

Résumé

L'auteur a étudié, pendant l'année 1974, les moulins à eau situés sur deux ruiseaux de cette commune.

L'ouvrage est structuré par quelques petits chapitres : la site geographique ; l'histoire de l'habitat ; les moulins à eau, généralités ; la structure du moulin avec la roue horizontale „clutură" ; sur la propriété des instalations ; sur la phénomène de la disparations (desintegration) des moulins.

Dans l'ouvrage on s'insiste sur la structure de cette moulin à eau, etudie en rapport avec ceux qui ont été étudiés dans l'entier bassin hidrographique de Bahna, de ce departement, en remarquent les similitudes et soulignant les éléments specifiques.

L'auteur explique en detail les causes qui ont conduit an phénomène de desintegration et d'abandon de cettes installations téchniques populaires.